

آبونه عثماني : هر ير ايجون
سنه لکي (۴۰۰) آلتی ایلنی
(۲۲۵) ممالک اجنبیه ايجون
سنه لکي (۴۵۰)، آلتی آیلنی
(۲۵۰) غروشددر .

نسخه سی ۷,۵ غروشددر .
سنه لکي ۵۲ عدددر .

اداره خانه : باب عالی جاده سنده
رشید افندی خاندنه

اخطارات
آبونه بدلی پشیندر .

مسلكه موافق آثار مع المنونیه
قبول اولنور . درج ایدلنه
یازیلز اعاده اولماز .

والله یهدی من یشاء الی صراط مستقیم

باش محرر
محمد حاکف

صاحب و مدیر
اشرف ادیب

اتبعون اهدکم سبیل الرشاد

الکشاف

آدره من تبدیلندمه آریجه
• غروش کوندرملیدر .

مکتوبلرک امضاری واضح
واوقوناقلی اولسی وآبونه
صره نومروسی محتوی
بولونسی لازمدر

ممالک اجنبیه ايجون آبونه
اولانلرک آدرسلرینک
فرانسزجه یازلسی رجا اولنور .

پاره کوندرلدیکی زمان نهیه
دائر اولدینی بیلدیرلسی
رجا اولنور

محرر لری ایسہ (تورات) دیور۔ کرچہ برچوق پرلردہ (کتاب) دن مراد (تورات) ر۔ فقط برکلمہ مک مفہومی باشقہ، ماصدق ینہ باشقہ در۔ حال بوکہ بوآیتدہ معنای توییخی افادہ ایدہ جک جہت، ماصدق دکل، مفہومدر۔ یعنی تورات دکل، کتاب در۔ (کتاب اللہی اوقویوب طورورکن بویلہ یایورسکز) جملہ سندن آکلاشیلان خطاب عتاب، (تورات اوقویہ رق) تعبیرندن هیچ بر زمان آکلاشیلامز۔

(۳) (افلاتعلولون) نظم جلیلی «اوقودیغکزی آکلامایورمیسکز؟» دیمک دکل، «عقلکیز یوقی؟ یاخود عقلکیز ایرمیورمی؟ نہایت یایدیغکیزه عقلکیز ایرمیورمی؟» دیمک اولہ بیلیر، کہ یایدققری ایشلر بر بودالاق اولدیغنی تنصیص ایدہ رک ایکنجی بر عتاب افادہ ایدر۔ حاصلی بورادہ یامفعول تقدیر ایتیمو عقل فعلسنی لازم منزله سندن طوتہ رق نفی ماہیت معناسندن تلقی ایتیمک ویامفعول تقدیر ایدیلہ جکسہ مفسرینک یایدققری کہی (قبیح صنیع) تقدیر ایدیلک لازم کلیردی۔ یوقسہ (اوقودیغکزی آکلامایورمیسکز؟) سؤالی پک قابا۔

(۴) (کندی نفسکزی) رینہ (کندیکزی) دیمک اقتضا یدرایدی۔ چونکہ بورادہ (نفس) دن مقصد (کندیکز) دیمکدر۔ (جسد) مقابلی اولان (نفس) دکلدر۔

۲۵— (واستعینوا بالصبر والصلوة وانها لکبیرۃ الا علی الخاشعین) آتی: «سز، حوائجکیز ایچون صبرو صلاۃ ایلہ استعانہ ایدیکز۔ واقما بوصورتلہ استعانہ آغیردر۔ لکن اهل خضوع وخشوع ایچون خفیدر۔» دیہ تفسیر وترجمہ ایدلمشدر۔

نورالیان ترجمہ لری ایچندہ کایسی کہی کورونن بوتفسیر وترجمہ درہ دخی سویلہ جک نہر وار۔ بورادہ بعض تفسیرلرک، ازجملہ قاضینک (استعینوا علی حوائجکم) فقرہ سی ترجمہ ایدلمک ایستہ نیلمش۔ حال بوکہ عربجہدہ بو عبارتک معناسی ترکجہدہ کی (حوائجکیز ایچون) دیمک دکلدر۔ عربجہدہ حاجات ایلہ حوائجک اساساً فرقی اولمامقلہ برابر لسانزدہ حوائج کلہ سی دہا خصوصی برمعنی ایلہ آکلاشیلیر۔ بناء علیہ بورادہ (حوائج) دینلمیوب (احتیاجاتکیز) دینلمک اقتضا ایدردی۔ (علی حوائجکم) عبارتہ تفسیرہ سی دہ (حوائجکیز ایچون) صورتندہ دکل، (احتیاجاتکیزه قارشی) دیہ ترجمہ ایدلمک ایجاب ایدردی۔ چونکہ بوقیددن آکلاشیلاجق اولاجق فائدہ تفسیرہ استعانہ یہ «مفعولہ» تقدیرندہ دکل، استعانہ ایلہ صبرک وجہ مناسبتی کوسترہ جک برمتعلق ارانہ ایتیمکدر۔ بوندن دولایی قاضی بیضاوی (علی حوائجکم) قیدینک عقبندہ (بانتظارالنجاح والفرج) دیمہ یی اونوتامش وبوجہلہ صبرک بر لازمندہ اشارت ایدرک صبر ایلہ استعانہ در بر نیکیینک تلقینی مندیج بولندیغنی آکلاتیورمشدر۔ عینی زماندہ حوائجی «مستعانلہ»

انسانک کندیجی جناب حقہ تسلیم ایتہ سی، انجق جانب کبریایہ توجہ ایدرک عبادت، معاونت ودعانہ باشقہ برطرفہ یوز چویرمہ مسیلہ اولور۔ فاتحہ شریفہدہ «ایک نعبدوا یک نستعین» نظمیلہ نقطہ یہ اشارت اولمشدر۔ شرعاً مسلمانلق ایشته بودر۔ مسلمانلک اک اساسی ایکی رکنی جناب حق توحید ویالکیز آکا عبادتدر۔ بوایکی رکنی اقامہ ایدن مسلم اولور۔ بوندن طولاییدرکہ حضرت ابراہیم، مسلمدی۔ «ماکان ابراہیم یهودیا ولا نصرانیا ولکن کان حنیفاً مسلماً وماکان من المشرکین» بوتون انبیاء، بوتون ربانیلر، بوتون احبار ہرکسی کتاب اللہک احکامنہ دعوت ایدیورلردی۔

بوتون انبیاء ورسل عظام اسکیدن بری ہرکسی توحید دعوت ایتیمکدہ ایدیلر۔ حضرت ابراہیم سموات وارضدہ کوزلرینی کز دیرہ رک اک بو بوک اجرامی تدقیق ایتدکن صوکرہ بونلرک دیکشن برطاقم عالملر اولدیغنی کوردکن صوکرہ «انی وجہت وجہی للذی فطر السموات والارض حنیفاً وماانا من المشرکین» وجاہہ قومہ قال اتحاجوننی فی اللہ وقد هدان، «وصی بہا ابراہیم بنیہ ویعقوب یاخی ان اللہ اصطفی لکم الدین فلا تموتن الا وانتم مسلمون» مسیح علیہ السلام در مسلماندی۔ ہرکسی توحیدہ دعوت ایدردی۔ الحاصل هیچ برشریت، حتی خریستیانلق بیلہ (توحید) دن باشقہ بر عقیدہ ایلہ کوندرلما مشدر۔ بوتون شرائع سماویہ نک رکنی توحیددر۔ (ان الدین عنداللہ الاسلام)

قرآن ترجمہ لرنڈہ کی خطا لر

۲۴— نورالیان محرر لری (أتأمرون الناس بالبر وتنسون أنفسکم واتم تتلون الکتاب افلاتعلولون) آیت کریمہ سی شویلہ ترجمہ ایتشلر: «سز توراتی اوقویہ رق ہرکسہ افعال خیرہدہ بولونمہ یی امر ایدیور وکندی نفسکزی اونودیورمیسکز؟ اوقودیغکزی آکلامایورمیسکز؟» بورادہ برقاج خطا واردر:

(۱) (واتم تتلون الکتاب) جملہ حالیہ سنک ہم ربطی، ہم ترجمہ سی یا کلشدر۔ ربطی یا کلشدر؛ چونکہ امرہ قید پایلمش۔ یعنی (اوقویہ رق امر ایدیور) دینلمشدر۔ حال بوکہ اول امرہ نسیانہ ویاخود طولایسیلہ ہر ایکسنہ عائد اولق لازم کلیر۔ ترجمہ سی یا کلشدر؛ چونکہ (اوقویہ رق) دکل، (اوقویوب طورورکن) اولق لازم کلیر۔ زیرا بوجہلہ حالیہ توییخ افادہ ایدرایکن (اوقویہ رق امر ایدیور) دینلیدیکی زمان معنای توییخ یوقدر۔

(۲) نورالیان محرر لری دائماً قرآنک عمومی اولان معناسی خصوصیتلہ تفسیر ایدیورلر۔ مثلاً قرآن (کتاب) دیور، نورالیان

خشوعدن ماعداسی ایچون هر حالده آغیردر (حکمنندن ، اهل خشوع ایچون اصلاً آغیر اولوبوب همه حال خفیف اولق حکمنی قطعیتله آلمق دوعری اوله ماز . بونی قرائن خارجییه ایله تعیین ایتکده ممکن اولماز ، چونکه بعض خصوصلرده شدانده صبر ایله استعانه اهل خشوع ایچونده آغیر اولق احتمالی باقیدر . باقی اولدینی ایچوندر که مجاهده واردر . او یله اولمسه ایدی ، معنای مجاهده قالماز وبخصوصده حسبالبشریه صبر ایدمه مک کفر اولوردی .

۲۶ — «الذین یظنون انهم ملاقوا ربهم وانهم الیه راجعون» آیتی : « او اهل خضوع و خشوع که اولدو کدن سوکرا دیر یله جکلینی و آخرتده الله عظیم الشانه ملاقی اولارق مکافات ، یا خود مجازات کوره جکلینی بیلیرلر . دبییه تفسیر ویا ترجمه ایدلش .

اولا : بو آیت ، اهل خشوعک استئناسنده حامل اولان معنای بیان ایچون مسوق اولدیغنه کوره ، آیت سابقه به ربطی اهل خضوع و خشوع توطه سیله یا یلمیوب (اولر که) طرزنده کوسترله ایدی بو وصفک خشوع وصفه مترتب دکل ، بلکه هم خشوعی وهم صدق استعانه یی مفید بر وصف اصلی اولدینی آکلا شیلش اولوردی . بناء علیه بوراده ذکر خشوع ناروا بر تکرار اولدینی کی ، خضوع کله سی ده بسبتون فضله در .

ثانیاً : بو آیتک معناسی ترجمه ده کی معنای متضمن ایسه ده (لقاء الله و رجوع الی الله) دها عمیق و ذها ذوقی مغالری متضمندر . او یله برلقا که بونک یاننده باشقه درلو مکافات و مجازاتی قاله آلمق ذوقسزلق اولور .

وصلت عظمی ، غایه الغایات ایکن ، اونی دیگر مکافات و مجازاته واسطه کی کوسترمک ، لاتشیه اداره لامه سنی یا قه جق کبریتی چاقق ایچون کونشک طوغمه سنی تمی ایتکه بکزه مزیمی ؟ دیدار حق مواجهه سنده هر شی سوز ؛ اوندن باشقه هرا مل سونمک ، سوندر ملک لازم کایر . نظم آیت ، اودوقا کبری بویه بر عظمت بیان ایله آکلاتمق ایچون ماسوایی سیلمش . حال بو که مترجمه ، بودوقی ماسواده افنا ایتمشلر . ثالثاً : (یظنون) یی (بیلیرلر) دبییه ترجمه ایتک بورادم بک یا ککش دکلسه ده ایی دکادر . بونی (امید قویسنده درلر) کی بر تعبیر ایله افاده ایتک دها موافقدر . چونکه نیچون (یعلمون) دینلمه مشده (یظنون) دینلمشدر ؟ - مؤالی وارد اولور .

ایشته نورالیمان مترجملری ، وادی تفسیرده طولاشدقلرینی بیان ایتدکارندن دولایی ، بو آیتلرک ، ترجمه لری اوزرنده کی انتقاد اتمزی بو هفته بو نقطه نظر دن یاپدق . بونکله ده قارئین کرامه (تفسیر ترجمه سی) حقنده بر فکر و پردک ظن ایدیوروز .

اوله رق دکل ، « مستعان علیه » اوله رق تقدیر ایتمشدر . بناء علیه استعانه حوائج ایچون دکل ، حوائج یعنی احتیاجانه قارشى صبر و مقاومت و امید سلامت و موفقیت ایله اولق لازم کله جکدر . اکر بر « مستعان له » تقدیری هر حالده آرزو ایدیورسه او وقت « حوائجکیزک اسعافی ایچون » دینلمک لازم کایردی . فقط استعانه کله سنک مستغنی اولدینی بو معنای ، مقام تفسیرده بر قید مخصوص ایله کوسترمکه هیچ ده لزوم یوقدر . بالخاصه تنقیح سوداسنده بولنلر ایچون ...

کورولیور که نورالیمان مترجملری قرآنک دکل ، تفسیرلرک بیه دقایقنی تمیز ایده بیه جک بر حالده دکادرلر . تفسیرک شرائط مهمه سندن بری اولان علم معنای و بلاغندن اصلاً خبرلری یوقدر . بونک ایچوندر که تفسیر قصد یله معنای آیته علاوه ایتدکاری قیدلری بیه تفسیر کتا بلردن التقاط ایدرکن ، مهم وجانی نقطه لری فرق ایتیه رک قیریق بر طرفندن یا قالا ییور یورلر . وبوجهله نظم قرآنی عامیانه برشکله افراغ ایلورلر . شونی ده اخطار ایتک ایستز که مترجملر بتون استدلالی ، نقیض حکمه ربط ایدیورلر . هر نفی اثبات ، هرا ثباتی نفی یا یورلر . بو کیدیشه (وما کان المؤمن ان یقتل مؤمناً الا خطاً) آیته کدکاری زمان ، غالباً (بر مؤمن ایچون بر مؤمنی قتل ایتک جائز دکدره) لکن خطاً جائزدر) صورتنده بر ترجمه یا به جقلر . حال بو که استثنای نفیدن اثبات ، اثباتدن نفی تلقی ایدن علماء شافیه بیه ، بونک هر زمان بویه اولدینی ادعاسنده دکادرلر . خفیه نک تصریح ایتدیکی وجهله استئنا (حکم بالباقی بعد اثنا) در . یعنی ، مستثنای چیقاردقن صوکره ماعدا اوزرینه حکم در ، مستثنی طرفنده کی حکم ایسه احتمال اوزره قایلر . بوندن ماعداسی شویله در ، دیمک ، ماعدا حقنده بر حکم ایسه ده ، بو ، دیدیکمز مشارالیه ک حکمنی تعیین دیمک دکدر . فی الواقع هر بجه ده کی « الا » نک استئنا ده مقابلی اولان ترجمه « مکر » کله سی ده حکمنی تعیین ایتیموب احتمالی براقیر . « لایکون هذا الا ان یکون کذا » ، « بو اولماز ، مکر شویله اولسون ، دیدیکمز زمان ، شویله اولورسه هر حالده بو اولور معنای آکلا شیلماز . کرچه قرائن خارجییه ایله بو احتمالک تعیین ایدیه بیه جکی بک چسوق یلر بولنه بیلیر . فقط بو کی تعیینلر کلامه دکل ، عقله ، عرفه ، حاله ، حاصلی قرینه سنه مضاف اولور .

ایشته مترجملر بو حقیقتدن ، بو حقیقت اصولیه دن غافل بولندقلری ایچون ، استثنای هر زمان انطاق ایدیورلر ، وبوندن دولایی (وانها لکبیره الا علی الخاشعین) نظم کریمنی (هر حالده بونک اهل خشوعدن ماعداسنه آغیر اولدیغنده ده شبهه یوقدر) مآلنده ترجمه ایتیموب بوضو رته استعانه نک اهل خشوع ایچون خفیف اولدینی تصریح ایتکده اصرار ایلورلر .

حال بو که آیتسندن بو خفیفلیکی آکلامق موافق دکدر . (اهل

خالق ذوی الجلال انسانه ملکیتله حیوانیت مرتبه سی آرہ سندہ اولیہ بر موقع ویرمش کہ اگر او موقع حقہ کرکی کبی ادا ایدہ جک اولورسہ ملکر خادم آمالی ، فاکر کینہ پایہ کالی اولور . فقط وظیفہ انسانہ سنی ایفادہ قصور ایدر ، نفس امارہ نک تحکمی آلتہ کیرہ جک اولورسہ اولیہ سافل بر در کیه دوشر کہ بہائمک اُک بایاغیسی بیلہ سفلیتک ، ذلتک بو درجہ سندن استکراہ ایدر .

ایشته انسانک نصیب ازلیسی بودر . خالق حکیم تا ازلدن تقدیر ایدرک ، شانہ لایق اولہ حق مرتبہ کال ورفعتہ تعالی ایچین لازم کان قابلیت واستعدادی انسانہ ویرمشدر .

آدمی زاده طرفہ معجونس از فرشتہ سررشتہ واز حیوان کرکند میل این شود بہ ایزن ودرکند میل آن شود بد از آن

معافیہ جناب حقک ، بر طرفدن تصور ایدیہ بیلہ جک مراتب فضائلک کافہ سنک فوقہ چقہ بیلہ جک اہلیت واستعداددہ یاراتدینی انسان طوغری یولدن انحراف ایدرسہ درکات رذائلک اُک پست پایہ سنہ سقوط ایدہر . انسانک سعادت کنیسی ویریلن قابلیت واستعداد ایدیہ چالیشوب کنیسی ایچین مقدر اولان او موقع بلندی احراز ایتمکدر . او مرتبہ یہ واصل اولہ بیلیمک ایسہ تربیہ نفس ایلہ ، تہذیب اخلاق ایلہ ، قوای فکریہ بی اعمال ایدہرک اونک ثمرات نافعہ سنی اقتطاف ایلہ اُلدہ ایدیہ .

شرہ میال اولدینی ادعای دوغری دکلدرد . انسان روحاً و بدناً اُک کوزل ، اُک مفضل ومکرم بر صورتدہ یارادلش ، پرلردہ سیادت ، نامتناہی عوالہ کسب اطلاع ایدہرک بر عقل ایلہ تکریم اولونمش ، شانہ لایق اولاجی مرتبہ کال ورفعتہ تعالی ایچون لازم کلن قابلیت واستعداد کنیسی ویرلشدرد .

فطرت اصلہ سنی محافظہ ایتدیکہ خیر وفضیلتدن انحراف ایتد . ایشته «لقد خلقنا الانسان فی احسن تقویم» نظم جلیلی بورایہ اشارتدر . فقط انسان مغلوب ہوساتی اولورسہ مقتضای فطرت کنیسی ایچین مقدر اولان مقامہ یوکسلمک شوبہ طورسون ، اسفل سافلین حیوانیتہ سقوط ایدرک ، «ثم زدناه اسفل سافلین بونی کوستریور» انسانک درکہ حیوانیتہ سقوط ایتدہرک کنیسی ایچین مقدر اولان غایہ کمالہ یوکسلہ بیلیمسی ایمان وعمل صالحہ متوقف اولدینی دہ «الاالذین آمنوا وعملوا الصالحات» نظم جلیلندن مستفاد اولمقدہ در . درکہ حیوانیتہ سقوط ایتدہرک ایچین شرط اساسی اولان ایماندن مقصد ، خیر ایلہ شرک ، فضیلت ایلہ رذیلہ نک پینی نفسک یقیناً قارق اولسی ، بوعالم موجودات اوزرندہ خیرہ راضی اولان ، لکن شرہ راضی اولمیان ، فضیلتی ایستہ یں ، لکن رذیلہ یں ایستہ یں بر وجود مطلقک نکہمان بولندینی یں او اطمینان ایلہ بیلیمک وانیاسنی تصدیق ایتمکدر .

عمل صالحہ کلنجہ : اودہ ذوق سلیمک ، طبع مستقیمک رد ایتدیکہ بر طاقم اعمال خیرہ درکہ انسانک کنیسی نفسنہ ، عائلہ سنہ ، ملتہ ، بوتوق انسانلرہ ، الحاصل خواص وعوامہ نفی دو قونان ، جملہ سنک امور ومصالحیلہ ہم آہنک بولونان اعمالدر . ہر دین صحیحک مرعیت احکامی زمانندہ آسر اولدینی عبادات صحیحہ دہ بو اعمال صالحہ دن در . شو حالہ انسانک سعادت ، اخلاق عملی نک کوسترمکدہ اولدینی وظائف بشریہ یں حسن صورتلہ ایفا ایتک اولدینی بوآیت کریمہ دن مستفاد اولمقدہ در .

بو ہفتہ آلدیغمز بعض مکتوبلردہ خطالری و معنای قرآنی تحریفلری مادہ مادہ اولہرق کوستریلدیکی حالہ یںہ تحریف وخطالری تصحیح ایتدہرک بوخطالی یولہ دوام ایدن مترجلرہ قارشیاخطارات خیرخواخانہ دہ بولونمہ یہ آرتیق لزوم قالمادینی ، نہ سویلنسسہ اونلرک عزت قرآنی عزت نفسلری نہ ترجیح ایتدہرک لری مسلمانلرچہ آکلا . شیلمش اولدینی بیان اولونیور . مکتوبلردہ مترجلرہ حقندہ آغیر بر طاقیم تعییرات واتہامات اولدینی جہتلہ مکتوبلری عیناً درج ایتدک . نورالیان محررلرینک بو ایشی برسوہ نیتلہ یامش اولدقلرینہ بزجہ بردلیل یوقدر . بو ذواتک ہربری محترم وحسن نیت صاحبی در . بویلہ صابا بریول طوتملری اولسہ اولسہ بوخصوصہ کی عدم اہایتلریدر . بویوزدن خطالری نک ومعنای قرآنی نہ صورتلہ تحریف ایتمش اولدقلرینک فرقہ وارہ مایورلر . ای یاپیورز ، قناعتیلہ دوام ایدوب کیدیورلر . بو ذوات محترمہ نک مسلمانلرک نظرندہ بویلہ بر وضعیتہ دوشملری بالطبع موجب تأثردر . معافیہ طوتملری خطالی یولی تصحیح ایتمک اللرنہ ایکن بوجہتدہ یانا شہاملری شاشیلہ جق برشیدر . یک حرمت ایتدیکمز بو ذواتک برآن اول بوسابا یولدن قورتولملری نی ایدرز . بزم انتقادآئمزہ کلنجہ بوخصوصہ دوام ایتمک ضروریدر . یالکمز بزم ایچون دکل ، اُک کوچوک برخطا وتحریفہ واقف اولان ہرمسلمان ایچون بوخطایی کوسترمک بر فریضہ دینہ در . بزم انتقادلریمز ہیئت کرامک شخصلری دکل ، اثرلری حقندہ در . و،ظن ایدرز ، کنیدیلری دہ بزى معذور کورورلر . ایرکیچ ، بوذوات محترمہ نک مسلمانلہ ، قرآن جلیلہ هیچ رفائدہ ویرمہ یں ، بالعکس مضرت بخش ایدن وکنیدیلری دہ مسلمانلر نظرندہ یک فنا بر وضعیتہ القا ایدن بوخطالی یولدن فراغت ایدہرک لری شہسز عد ایدرز .

افہرک نشای

ولقد خلقنا الانسان فی احسن تقویم ثم زدناه اسفل سافلین
الاالذین آمنوا وعملوا الصالحات فلہم اجر غیر ممنون [۱]
طہسان دردنجی سورہ : آیت ۶، ۵، ۳ -

انسان نہ غریب بر خلقتہ مالک در ! اونک خصائصی تدقیق ایدنلر ایچین عقولی ادراک ماہیتندہ حیران برافاجق خارقلر کورمہ مک ، افکارہ دہشت ویرن بر طاقم حالاتہ شاہد اولماق قابل دکلدرد . تحری حقیقت استعدادیلہ مجبول ، نامتناہی یں ادراک ایتمک حرصیلہ مفطور اولان انسان مخلوقات سازہ دن ممایز بر موقعدہ در .

[۱] بوآیت جلیلہ اخلاقک اسالاسیدردہ انسانک خلقتی ، حالوشائی ، وسیلہ سعادت نیل اولدینی غایت بلیغ بر صورتدہ اقادہ ایتکدہ در . انسانک